

Примаков Олег Аркадійович,
*кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
викладач ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»*

ФАХОВА ОСВІТА В ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА: ЗАВДАННЯ, ВЕКТОР РОЗВИТКУ, ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ

Сільське господарство в Україні – це одна зі стратегічних галузей виробництва, що забезпечує не тільки харчову незалежність, а й виступає одним із джерел наповнення бюджету країни (у різні роки від 10 % до 14 % частки ВВП) [2, 4].

Сектор агропромислового виробництва сьогодні не може успішно розвиватися без наявних висококваліфікованих кадрів, що забезпечують фахові освітні установи, завданням яких є не просто якісна підготовка відповідних фахівців (агрономів, техніків, інженерів тощо), а й забезпечення відповідності кваліфікаційних вимог за обраними спеціальностями до умов сучасного ринку праці.

Заклади освіти в межах своєї компетенції впроваджують систему заходів щодо підвищення якості професійної підготовки як здобувачів освіти, так і кваліфікованих працівників, з урахуванням освітніх і суспільних викликів. Доцільність й ефективність запровадження новацій в освітньому процесі насамперед залежить від повноцінного вивчення потреб ринку праці на нові компетентності випускників освітніх закладів, постійної співпраці цих закладів з роботодавцями на всіх етапах освітнього процесу, гнучкості в удосконаленні освітніх програм і стратегій [5].

Навчальні заклади виконують свої функції в межах загальної державної політики щодо надання освітніх послуг [1, 5], що дозволяє здобувачам освіти вільно долучитися до одержання обраної професії в будь-якому куточку країни. При цьому рівень навчальних послуг та їх якість залежить від рівня впровадження сучасних інноваційних методів викладання й можливостей залучення виробничих і наукових новацій в освітній процес.

Незважаючи на відкритість і перспективність професійно-технічної освіти, кількість потенційних здобувачів освіти за цим напрямом щороку зменшується. Тільки до 20 % випускників середніх шкіл зважуються на здобуття професійної освіти, більшість націлені на здобуття вищої. Невтішна статистика – до 90 % старшокласників із сільських шкіл не вмотивовані на навчання й реалізацію в сфері сільськогосподарського виробництва. До основних причин постійного зменшення попиту на професійно-технічну освіту належить і несприятлива кон'юнктура на ринку праці, і складні умови праці, і зниження престижності аграрних професій [3].

Отже, основне завданням професійної освіти сьогодні – це надання знань, умінь, навичок і формування компетентності певних рівнів й обсягів, що дозволяють вести професійну діяльність в обраній сфері й виконувати

роботу з конкретної професії або спеціальності з можливістю їх постійного вдосконалення й цілеспрямованого поглиблення, що в підсумку забезпечувало б новий рівень якості одержаних знань і престижність аграрної освіти.

В останні роки система освіти використовує механізми змішаного навчання – поєднуючи онлайн-навчання, традиційне – аудиторне й самостійне навчання. Це вимога часу, що змушує освітян не тільки підтримувати рівень освітніх послуг, а й підвищувати його. Відповідно якісно надані освітні послуги трансформуються у високоякісних спеціалістів, які затребувані на ринку праці в будь-які часи.

Україна завжди була аграрною країною, а тому актуальність професійної освіти, направленої саме на сектор АПК, є незаперечною. Сьогоднішній спеціаліст в аграрному секторі – це не просто фахівець, який виконує певний набір покладених на нього обов'язків (водій, ремонтник, агроном), – це людина, яка має орієнтуватися в різних обставинах, спеціаліст, який уміє аналізувати й приймати відповідні рішення, що можливо лише тоді, коли він орієнтується в суміжних спеціальностях, цікавиться новаціями в професії, розвивається. Для того щоб людина певної професії була схильна до такого аналітичного виду діяльності, їй необхідно прививати подібний алгоритм мислення вже на етапі навчання професії через відповідні методики навчання, упроваджуючи приклади з навколишнього професійного середовища.

З огляду на нові тенденції на ринку праці не зайвим буде зауважити, що фахова освіта має бути максимально гнучкою та професійно орієнтованою, оскільки задовольняти ринок праці актуальними професіями є основним її завданням. Новітні стратегії реформування освітнього процесу повинні враховувати останні досягнення в науково-технічній та виробничій сфері, орієнтуватися на запровадження останніх напрацювань у науково-педагогічній практиці, а також включати в себе ґрунтовну співпрацю з відповідними науковими організаціями, що забезпечують удосконалення й модернізацію агропромислового і переробного комплексу.

Отже, існує потреба у створенні ефективних моделей щодо організації навчального процесу для здобувачів освіти з метою доповнення вже існуючої змішаної форми навчання. Оскільки сільськогосподарське виробництво на цьому етапі розвитку орієнтовано на впровадження інновацій та останніх досягнень науки й техніки, доцільно використати методи залучення здобувачів освіти безпосередньо до різних етапів виробничого процесу в системі АПК.

Співпраця закладів освіти з науковими установами – це ефективна практика змішаної форми навчання, що дозволяє здобувачам одержувати унікальні знання безпосередньо з «джерела» їх генерації. Аграрна наука сьогодні створює унікальні сорти сільськогосподарських культур, адаптовані під агрокліматичні умови нашого регіону, що є основою агровиробництва й незамінним ресурсом для ефективного ведення господарської діяльності. Відповідно до сортів створюються інноваційні агротехнології, технічні

засоби й обладнання, методи ведення наукових досліджень, технології переробки і зберігання продукції. Достатньо велика кількість компаній націлена на реалізацію науково-виробничого потенціалу на власних виробничих потужностях, розуміючи, що для функціонування аграрного виробництва необхідна наявність висококваліфікованих кадрів, забезпечення якими є спільною задачею із закладами освіти.

Достатньо ефективна форма виходу на ринок новітніх досягнень й унікальних методів ведення бізнесу відбувається через підтримку виробниками новацій – стартапів, де інвестор відпрацьовує певні нововведення, залучаючи до цього молоді й активні кадри з прицілом на подальше постійне працевлаштування в якості унікальних професіоналів. Залучення здобувачів освіти в подібні програми допоможе через систему фінансової мотивації та професійного росту організувати оптимальну модель освітнього процесу, яка передбачає поєднання теоретичних знань і практичних навичок, що в підсумку сформує спеціаліста, затребуваного на ринку праці.

Доцільним й ефективним механізмом упровадження інновацій у сучасну систему формування професійної фахової освіти має виступати ідея щодо співпраці закладів освіти, виробничників і наукових формувань у формі структурних об'єднань, хабів або науково-технічних парків, з оптимальною можливістю реалізації викликів часу на високому науково-технічному й професійному рівні. Практичним прикладом подібної співпраці може виступати регіонально орієнтоване об'єднання закладів професійної освіти з науковими закладами, що займаються нішовими агрокультурами. Формат співпраці науки з освітніми закладами дозволить повністю сформулювати розуміння щодо потреби певних спеціалістів на ринку праці, розробити ґрунтовну навчальну програму, а за необхідності – і курси перекваліфікації кадрів.

Отже, сучасний ринок праці все більше потребує нових фахівців з унікальними компетенціями, а задовольняти зростаючий попит необхідно через механізми системної науково-дослідної роботи, своєчасного та якісно організованого освітнього процесу, орієнтованого на певне галузеве спрямування. Професійна фахова освіта має бути не просто елементом системного сталого розвитку суспільства, а й повинна активно долучатися до постійного моніторингу потенційно актуальних напрямів розвитку сучасного виробництва, удосконалюючи практики компетентнісних підходів і налагоджуючи ланцюги взаємодії «освіта → наука → виробництво».

Висновок.

Удосконалення вітчизняної системи професійної аграрної освіти лежить через модернізацію системи співпраці освітян і роботодавців, а також трансформацію таких її елементів:

- створення оптимальної моделі співфінансування системи профільної професійної освіти через залучення до підготовки кадрів зацікавлених роботодавців і стейкхолдерів;

- формування інформаційної бази освітніх послуг, доступної для потенційних здобувачів і працівників освіти;
- створення необхідних освітніх програм для формування нових професій або курсів перекваліфікації існуючих спеціалістів у відповідності до останніх вимог ринку;
- пошук можливостей щодо налагодження міжнародних зв'язків із метою набуття реальних освітніх практик для викладачів і здобувачів освіти;
- розробка заходів із популяризації аграрної освіти серед різних соціальних груп і вікових категорій та підвищення рівня престижності відповідних професій;
- розширення способів щодо впровадження принципів універсального дизайну навчання на різних етапах освітнього процесу;
- розробка державних програм щодо підтримки професійної аграрної освіти через грантові програми, систему пільг для здобувачів, міжнародні практики тощо.

Список використаної літератури

1. Закон України Про фахову передвищу освіту № 2745-VIII від 23.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення: 04.10.2023).
2. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Продовольство. URL: <http://surl.li/fofbm> (дата звернення: 04.03.2024).
3. Професійна аграрна освіта в Україні: як перезавантажити систему на користь ринку. URL: <http://surl.li/rnzwi> (дата звернення: 12.03.2024).
4. Статистичні дані. Сільське господарство. URL: <http://surl.li/rnzvy> (дата звернення: 13.03.2024).
5. Указ Президента України Про пріоритетні заходи щодо розвитку професійної (професійно-технічної) освіти № 130/2021 від 30.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/130/2021#Text> (дата звернення: 04.10.2023).